

Külajuttud

JUULI
2009

Toimetus: e-post aivesarjas@hotmail.ee, tel 507 9962. Küljendus: Egon Erkmann

Sammuke tagasi, et minna edasi

Sirelid Mäkja õues. Foto Aive Sarjas

TOIMETUS

Külajuttude uus number astub sammukese ajas tagasi. Kulude kokkuhoiu eesmärgil on ajaleht trükitud tavalises printeris, mitte trükikojas. Eks ta natuke kodukoitud välja näeb, oleme ju harjunud trükikoja ilusa väljaandega. Aga pole hullu — ka me küla ning me ise oleme kodukoitud.

23. juunil koguneme jaanitulele. Ka seal astume ajas sammu tagasi. Esiteks selles mõttes, et alustame traditsioonilise kella üheksa asemel kell kaheksa. Et lapsed jaksaksid ka peost osa võtta.

Ka ses mõttes astume tagasi, et taas peab küla-

vanem enne tule süütamist ja õllekapa ringilaskmist kõne. Eelmisel aastal jäi see asi ära.

Ning kolmandaks teeme sammukese tagasi selles mõttes, et taaselustame mängude traditsiooni. Sel aastal me küll veel Rätsepa Kreete kirjeldatud moel teineteisel rinnust ei raba ja lõbusas vaardis kiigeplatsi polkat ei lase, kuid proovime, kuidas õnnestub kummikuviskamine ja kotis jooksmine. Ehk muudki lõbusat.

Kohtumiseni jaanitulele!

Aive Sarjas, Mäe-Tooma talu

Küla kultuurilooline kaart ja peremärgid

Küla kaart on valmimas. Esimest eskiisvarianti sellest oli võimalik vaadata talgute ajal ning mai lõpul, kui Jumindat väisas Aasta Küla hindamiskomisjon. Nüüd on valmis saanud järgmine variant. Kuid seegi vajab veel kohendamist. Kaart saab vaatamiseks ja täiendamiseks vainule välja pandud 22.–24. juunini.

Kaart on kultuurilooline, kajastades nii minevikku kui olevikku, loodust, kohapärimust, peremärke ja muud.

Kõige rohkem probleeme tekitasid kaardi koostamisel peremärgid. Sest inimeste mälu, Klaukse Toivo poolt kogutud andmed ja Eesti Kirjandusmuuseumi ning Eesti Rahva Muuseumi andmed olid erinevad.

Põhimõtteks sai peremärkide puhul võetud see, et juhul, kui oli valida mitme märgivariandi vahel, otsustas iga pere ise, millist märki ta kaardil näha tahab. Sest on ju peremärk ajast aega olnud muutuv.

“Peremärk tehti esemetele praktilisel vajadusel — oma asja äratundmiseks ja omandiõiguse kinnitamiseks,” kirjutab Lahemaa peremärke uurinud Lembit Odres. Odres sai oma uurimistööst eest 1981. aastal Eesti Rahva Muuseumi korraldatud võistlusel peapreemia.

Märk muutus siis, kui peres toimus mingi muutus — kas kolimine, väimehe perre tulek, poegade oma majapidamise loomine või talu poolitamine. Kui pere kolis uude kohta elama, võeti vana märk kaasa või loodi uus Kunagi aga ei võetud talu uued omanikud üle talu vana peremärki.

Tavaliselt muutusid märgid ajapikku keerukamaks. Näiteks kui perre sündisid lapsed, tehti märgile lisaharud. Toimus ka vastupidine muutus — poja lahkudes isatalust kadus peremärgilt haru. (Vt näitena fotot Lembit Odrese uurimustöö ühest leheküljest.) Kui aga ühes talus elas mitu peret, kasutati tavaliselt ka mitut peremärki. Samas on meie külast teada näide — Rätsepa talu — kus elas küll mitu peret (leibkonda),

1953	1977	1977		
		✕	Endel Krõnkviist	1. TOOMIA Endel Krõnkviist
✕		✕	Jaan Krõnkviist	2. PÜLLU
		✕	Eduard Krõnkviist	3. KIRSIPÖLLU
		✕	Johannes Krõnkviist	4. PÜLLU
Σ	≡	≡	Jaan Sankman	5. SIGURI
⊕	⊕	⊕	Joosef ja Bernhard Kallholm	6. SIGURIAIA
^	^	^	Jaan Lambot Robert Palamoo	7. JUHANA
⊕		⊕	Joosep Kuusental	8. (JUHANA JAANI) KUUSENTALI
⊕	⊕	⊕	Jüri Esken	9. HINNO
		✕	Joosef Pandimeister	10. LIIVA
I	π	↑	Hindrek Kõkk Johannes Jõgrovits- KRIJUKAND	11. TABANI
✕	✕	ML	Jaan Viiteberg Maanus Masurin Mert Liisan	12. JUKKANA
M		M	Johannes Sõsberg	13. LEYSBI

ELU-OLU

Lehekülg Lembit Odrese uurimustööst. Juminda küla peremärgid.
Foto Aive Sarjas

kuid kala püüti ühiselt ja ühine oli ka peremärk.

Peremärki valides jälgiti hoolikalt, et see ei kattuks küla teiste peremärkidega. Sel oli praktiline põhjus. Peremärgistati nimelt neid esemeid, mille puhul näiteks talgutel töötamisel või majast väljaantuna oli oht teise pere asjadega sassi minna.

Kaardil on kajastatud ka paari uue, alles mõned aastad tagasi meie külla ehitatud majapidamiste peremärgid — näiteks Mäe-Tooma ja Saalemi. Samuti on saanud uued peremärgid mõned hoopis vanemad talud — näiteks Toominga. Pole ju vaja, et märk oleks tingimata väga vana või just selline, mida 100 aastat tagasi kasutati. Olulisem on traditsiooni elushoidmine.

Alles mõned päevad tagasi kogunes esmakordselt kultuuriminister Laine Jänese moodustatud vaimse kultuuripärandi nõukogu, kelle ülesandeks on vastavalt UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse konventsioonile koostada Eesti kultuuripärandi tegevussuunad ja kaitsemeetmed. Lisaks on nõukogu ülesanne Eesti vaimse pärandi nimistusse kantavate kultuuriväärtuste kinnitamine.

“Need, mida Eestist vaimse kultuuripärandi nimistusse võiks panna, on seotud traditsiooniliste käsitööoskustega, esituskunstidega, rituaalide ja sündmustega, looduse ja ilmaruumiga seonduv, suulised traditsioonid ja väljendusviisid, mis on meie igapäevaelu ja identiteedi osana omased ja olulised,” rääkis Õhtulehele nõukogu esimees Eino Pedanik.

Peremärgid võivad olla üheks selliseks nähtuseks, mis kultuuripärandi nimistusse kantakse. Meie asi on neid kehvana hoida.

Just sel eesmärgil teeb kaardi kujundaja Egon Erkmann kõigile peredele peremärgist ka elektroonilise faili — et seda saaks kasutada, kasvõi näiteks raamatute märgistamiseks.

Kaart peaks kõigi eelduste kohaselt valmima augustis. Koos sellega saab valmis ka Juminda küla tutvustav voldik, nii eesti kui inglise keeles. Voldiku ühel küljel saab olema seesama kaart ning teisel küljel tekst koos fotodega. Voldikuid jagatakse kõigile meie küla peredele.

Kaardi ja voldikute valmistamist rahastab Keskkonnaamet.

Aive Sarjas, Mäe-Tooma talu

Muusika ja supp annaks täikale hoo sisse

30. mail peeti Leesil Juminda poolsaare esimest kirbuturgu. Külajutud uuris korraldaja Erika Elurilt, kuidas asi sujus.

Ütle enda tutvustuseks paar sõna. Kuidas sa Tapurla külaga seotud oled?

Minu juured on Tapurla külas, Sameli talus. Sameli maja ehitas Theodor Liiman, kes oli minu vanaema (Benita Kuuse) vend. Vanaema oli Leesil kooli õpilane, vanaisa (Johannes Kuuse) matemaatika- ja lauluõpetaja, ja minu ema sündis siin. Hiljem ehitasid nad Soodlasse oma maja, kus sündisin ka mina, mina olen Anija tüdruk.

Vahele tuli sõda. Vanaema sai 1966. a Tapurla maja tagasi ja mina hakkasin siin käima alates 1969. a oma ema-isaga. Kuna tegin juba siis sporti (olen terve elu korvpalli mänginud, alates seitsmendast eluaastast), ei olnud võimalik eriti tihedalt käia, aga mäletan väga selgelt, et mulle hakkas siin kohe väga meeldima ja tahtsin igal võimalusel siia tulla. Kuigi ka Soodlast on mul väga head lapsepõlvemälestused.

Seega täitus mul sel aastal 40 aastat Tapurlas käimise algusest. Kuus aastat tagasi ehitasime mehega, Mart Eluriga, omaette elamise, sauna, ja kaks aastat tagasi ka maja. Mida vanemaks ma saan, seda rohkem ma tunnen, kuidas tahaks siin elada ja olla, kogu aeg selle küla arengu ja heakorra eest hea seista.

Kust tuli mõte kirbuturg korraldada?

Kirbuturu mõtet olen heietanud ikka 6–7 aastat. Linnas ajasin isegi Kristiine laadal seda mõtet, aga ei juletud teha, arvati, et rohkem tuleb hilbumüüjaid kui istikute jms kauplejaid.

Kuidas tulemusega rahule jäid? Mis oli hästi? Mis oleks võinud olla paremini?

Kui me Mailaga siin kevade alguses rääkisime, oli jutt, et 30. mail tuleb ka lastekaitse üritus. Siis mõtlesin kohe, et hea oleks need omavahel ühendada.

Kuid kuna sel ajal olid ka Jäneda laad ja mujal lastekaitse üritused (seda mainiti kohe mitmel korral, Kuusalust ja Kiiult oleks kindlasti veel rahvast tulnud), jäi huvilisi väheseks.

Hea, et Artur oma üritusega (Juminda

Juminda korrakaitseühingu värbamistelk.

Erika Eluri.
4x foto Aive Sarjas

Kõige suurem tunglemine toimus odava õlle müügilei ümber.

Kohale tuldi ka mootorrattaga, autodest rääkimata.

poolsaare korrakaitseühing — toim) oli, see tekitas rohkem saginat.

Oli see ju esimene kord ja kahe tunni jooksul käis ikka järjest inimesi (umbes 100). Järgmine kord peaks kindlalt rohkem kalendrisse vaatama, võib-olla

teha hiljem, enne jaanipäeva. Nüüd oli esimene ilus nädalavahetus ja rahvas oli valdavalt põllul ja peenravahel.

On sul Juminda küla rahvale augustikaise täika korraldamiseks mõni hea soovitus?

Jumindal soovitan kindlasti organiseerida mingit muusikat. See tekitab meeleolu. Ja ega muud olegi, peab ainult taevaisa paluma, et ta ilusat ilma annaks — see on peamine. Ja tore oleks kui inimesed müüksid midagi ekstravagantset, mitte ainult riidehilpe.

Võib-olla pakkuda suppi.

Kuidas Juminda poolsaare külade laululahingusse registreerimine edeneb?

Laululahingule ei ole keegi veel registreerinud, aga olen kuulnud sahinaid, et mitmed koorid pidid loodud olema. Registreerida tahetakse alles nädal enne tähtaega. Muidu hakkavat teised topeltkiirusel harjutama.

Aive Sarjas
Mäe-Tooma talu

Jaanikuu laevaõnnetus Jaani moodi

Jumindal juhatas jaanikuu sisse Jaan. Lugu oli nii, et 2. juunil peale seitset õhtul helistas Kutlastaja peremees. Eestikeelne mees (hiljem selgus, et tema oligi Jaan) ja venekeelne naine käinud äsja nende Häädemeestelt pärit verandaehitaja juures ja küsinud, kus nad asuvad, kuspool on Narva ja kus Leningradi (!) maantee. Nemad sõitnud neeme otsas paarisaja meetri kaugusel rannast kaatriga kivile, vint on katki, kaatril auk põhjas ja kaater rannas. Tulgu ma vaatama, mis teha annab.

Läksime koos kaema. Umbes seitsme meetri pikkune Larson tüüpi kaater oli pea meetri sügavuses vees kivide otsas, päästejaamast 100 m mälestusmärgi poole. Kuulasin veel enne minekut spetsiaalselt ilmateate ära, sest varem oli lubatud tuult kuni 18 m/sek, just mere poolt. Nüüd lubati sama.

Valisin keskkonnainspeksiooni telefoninumbri 1313 ja andsin juhtunust teada, sest kordoni number ei vastanud. Kohe kuulsin ka Kaido käest telefoni kaudu, et seal on uus number, aga tema seda peast ei mäletanud ja polnud ka parajasti tööl.

Mulle helistati kusagilt Tallinna poolt piirivalvekeskusest, tuul segas kuuldavust kõvasti. Keskkonnainspeksioon oli neile kaatriõnnetusest teada andnud. Uuriti olukorda ja päriti, kas piirivalvelaevast oleks abi. Vastasin, et vesi on madal, kari ka veel ees ja laevast vaevalt siin abi oleks. Jaan lollakas oli „maandunud” kõige madalamasse kanti. Päästejaamal ju kiri peal ja sealsamas on liivane põhi all. Olgugi, et päästejaam enam 70 aastat ei tööta, aga välja näeb nagu kompu.

Kordonist, mis varem oli Nõukogude mereväe merevaatlus-radarijaam ja mille Eesti Vabariik 1993. aasta 28. mail nendelt aktiga töökorras olevana vastu võttis (olin külavanemana komisjonis), tuli piirivalvur olukorda uurima, talle oli piirivalvekeskusest helistatud.

Kordoni kohta veel nii palju, et Eesti riik tegi kasarmus korraliku remondi, püsti pandi uus, Eesti esimene taoline radarimast. Igasugused lobudikud lõhkusid piirivalvurid maha, puidujägid vedasin mina küla jaanitulematerjaliks. Mehitatud oli kordon korralikult, külas oli turvaine elada. Kuid nüüd on kordon mingiks punktiks ümber nimetatud ja

varsti plaanitavat „konserviks” teha, st konserveerida, sest radaripilt läheb Tallinna keskusse automaatselt.

Piirivalvur lubas olukorral silma peal hoida. Ise käisin järgmise päeva varahommikul vaatamas. Laine eriti liiga ei teinud, sest tuul oli põhjast. Kuid ilmateate järgi pidi loodesse pöörama. Jaani poolt ümber ühe rannapoolse kivi pandud nõor veel pidas ja kaater väga suures kreenis polnud.

Õhtul oli Kutlastaja peremees kohal. Ta käis lühikeste pükste väel vaatamas, et mootor ja akud on vee all, kuid vint paistis terve olevat.

Külavahel kohtasin meie laevamees Raivot. Läksime uuesti vaatama. Tema arvas, et Tapurla traaliga saaks kivide otsast välja tõmmata, kui poiga vainerit lasta allatuult kaatrinii ja siis eemalt sügavamast veest tõmmata ja ohutusse paika vedada. Kuid tuul aina tõusis, vihma sadas ja laine oli juba nii suur, et traallaevaga seal enam poleks toimetanud.

Teisel päeval poole kahe ajal sõitsin rattaga uuesti vaatama. Just siis tõstis keegi mees parajasti päästejaama juurdepääsutee tõkkepuud üles. Sõitsin esialgu laevarisu vaatama. Parras oli juba vees. Siis tuli see mees, torutangid peos, mööda randa päästejaama poolt kaatri juurde. Kohe oli näha, et tegemist on kõvas pohmakas joodikuga, silmad olid punased peas. Tema olevat omanik.

Küsisin, kas ta kusagile õnnetusest teada ka andis. Ei. Mootor, olgugi et koos akudega vee all, minevat tema loogika järgi käima, sest õhutoru on üleval. Rääkis midagi ämbrist, et kühveldab vee välja ja siis paneb mootori käima ning sõidab sügavamale vee kaudu piirivalve endise betoonplaatidega maabumiskoha juurde. Kuigi siililegi oli selge, et

ELU-OLU

kivide otsast ei sõida ju kuidagi välja.

Parajasti siis helistati mulle ka kusagilt piirivalvekeskusest, jällegi oli kuuldavus halb — tuul, vihm ja merekohin. Päriti seisu üle. Esimesel õhtul nägin ka piirivalve autot sinna sõitmas, arvatavasti Muuga kordonist.

Aive teadis juba teisel päeval rääkida, et Internetis on kaatrist pildid üleval ja mõni aeg tagasi olevat sama kaater olnud kinnitatud samamoodi nõoriga ümber kivide (kangesti Jaani „käekirja” moodi) Piritale muuli välisküljele, kus seista ei tohi. Seal on ta siiski minema peletatud.

Kolmanda päeva hommikuks oli kahetonnine kaater Jaani nõorist jagu saanud ja 7–8 meetrit kõrvale uhutud, ümberminekueelses asendis, parras vee all.

Peale lõunat oli ilm väga ropp. Sellist eelistavad öösel vargad ja metssead, viimased kartulipõllu rüüstamiseks. Panin vihvariided selga ja sõitsin vaatama.

Kohapeal toimetasiid kaks vene meest ja meie piirivalvurid Aare ja Sven. Nad olid veorihma kaatri külge kinnitanud ning olid nõutud — mida edasi teha?

Priskem vene mees ütles end omaniku olevat, kelle volitamisega Jaan naisega Piritale sõitma läinud. Omanikku informeeris ta vist alles teise päeva õhtul, et juhtus mingi kerge õnnestus ja tema toob ise ilusasti kaatri tagasi. Nüüd aga magavat Jaan purjuspäi päästejaama juures autos. Kaatri treilerit nägin enne Kutlastaja juures ristmikul.

Et eelmisel päeval nägin Kutlastajas sobivat traktorit tööl, sõitsin sinna. Kuid vihma tõttu oli traktor mõne tunni eest ära sõitnud ning olevat Pudiisool.

Helistasin Kiiu–Aabla ettevõtjale Meelis Kuusele. Tema aga sõitis parajasti autoga Tallinna ja jõudvat kohale kahe tunni pärast. Et aga traktor on Kiiu–Aablas, saatvat ta Iljari.

Iljar oligi poole tunni pärast kohal. Saime laeva nii madalasse vette tõmmatud, et vene mehed said selleks otsarbeks ostetud generaatori abil pumba

SÕNUMITOOJA 5

Jumindal kulus kaatri väljatõmbamiseks pool päeva

Teisipäeval, 2. juunil sõitis Jumindal kividele kaater, sõitjad lahkusid.

Juminda külavanem Karli Lambot jutustas, et kuulis madalikule sattunud veesõidukist teisipäeva õhtul. Talle teatati Kutlastaja talust, et sinna olid läinud eesti keelt kõnelenud mees ja venekeelne naine ning küsinud ametis olnud töömehelt, mis kohta nad on sattunud, kus pool

tega hirmul, et tuul võib kaatrit veelgi loksutada ja vastu kive lõhkuda ning kütus mer-

re lekkida. Õnneks loksutas kardetust vähem ja reostust ei tekkinud.”

Reostusohu tõttu teatasid keskkonnakaitsjad ja piirivalve kaatrist ka Kuusalu valla valitsusse. Kolmapäeval kaatrit kätte ei saadud. Neljapäeval osales väljatõmbamises suurem seltskond – peale omaniku ja Jaani veel kaks piirivalvurit, külavanem, paar-kolm kohalikku meest. Traktor saadi appi Kiiu-Aab-

ÜLLE TAMM

Kaater loksus eelmisel nädalal Juminda rannas kividel üle 50 tunni. Tormine meri räsib sõidukit ning kuna auk oli põhjas, sellega merd mööda ära sõita ei saanud.

Kaatriõnnetuse lugu Sõnumitoojas.

tööle panna. Tuli välja, et kivide peal on kaatri parras poole meetri pikkuselt läbi hõõrdunud ja tagaosas on kivilesõitmisest põhi katki. Vint oli terve, kuid võll kõver ja vint loperdas otsas.

Veorihmad läksid tõmmates mitu korda katki, olgugi, et kummipükstes vene

mees, kes vahepeal üleni vette kukkus, need kahekordselt pani. Peale umbsõlme ta muud sidumisviisi ei tundnud. Iga kord peale katkemist tehti rihmad jälle noaga lühemaks, lõigati sõlmed välja.

Kohale tuli ka Muuga kordoni ülem blondiinist mundrinna saatel, kes oli

kõpskingades ja ruttu külmast lõdisema hakkas. Naljaks soovitasin tal laeva tuule- ja vihmavarju minna, mille peale ta ütles, et tema uppuvale laevale ei lähe. Laev oli siis veel vett täis ja natuke sügavamal.

Siis oli vaja kopaga kive vee piirilt välja kaevata, et kaatri põhja täiendavalt ära ei lõhuks. Traktoris lõdisev Iljar ütles, et tema ei oska. Kõlistasin siis jälle Meelisele, et katsugu rutem kohale jõuda. Varsti jõudiski Meelis koos mehega, kes ütles enda merepäästeteenistuse esindaja olevat.

Enne aga saabus meremees Raivo koos Vivoga. Raivo läks kodunt tooma mootorsaagi, millega lühendada Nõukogude piirivalve telefoniposte, et neid kaatritele rullideks alla panna. Ta tõi ka tugevdatud veorihmad. Meelis kõrvaldas kähku kivid. Piirivalvurid olid juba varem džiibi järel kohale toonud treileri, mille peale õnnestus vee piiril tõmmata kaater.

Vahepeal jõudis reeder deklareerida, et Jaani patune ihu minevat õhtul Tallinnas nüpeldamisele. Kuna hommikul polevat pohmakas Jaan mäletanud, kus kaater asub. Algul otsinud nad Kaberneemest, siis sõitnud kahe autoga Rakvereni välja. Seal vist jälle rannaäärseid teid mööda Kuusaluni.

Küüditamise aastapäeval, 14. juunil kuulsin Kiiu bensiinijaam tankija Tõnise käest, et temalt tulnud Eesti kaarti ostma. Tõnis müünud kaardi ja juhatanud Jumindale, kuna ta oli meie küla kodulehelt kaatrilooist juba lugenud.

Vettekukkunud vene mees läks päästejaama juurde autosse ja avastas, et Jaan on kaks pudelit viina keresse keeranud ning koos šašlökiliha ja pannidega kadunud.

Et treiler oli madal, rand kruusane, liivane ja adrune, kulus traktoriga üle poole tunni puksimiseks, et kaatriga kordoni väravani jõuda. Seal oli plaan haakida treiler džiibi taha.

Aga Jaan koos džiibiga oli kadunud, olles eelnevalt sõitnud üle päästejaama ilusa muru.

Üles leiti Jaan veidi eemalt, vana kii-geplatsi ääres liha küpsetamas. Tuli oli talle väheke sooja andnud. Me saime ka veel kaks vardatäiti šašlökki süüa, kell hakkas juba üheksa saama.

Hoiaks jumal sellised jaanid ükskõik millises roolist ja ka jaanituledest eemal. Aga kas hoiab?

Karli Lambot
Rätsepa talu

Kolga–Aablas avati kodurestoran

LÜHIDALT

Juuni algul avati Kolga–Aabla külas Jaanirannal kodurestoran MerMer. Esimene oma-taoline siinkandis. Restoranis saab nautida suuresti kohalikust toorainest valmistatud hõrgutisi, nii liha kui kala.

Väiksemaid seltskondi teenindava kodurestorani peakokaks on Jaaniranna perenaine Merrit. Kuigi kokk piilub vahel ka Vahemere ja Rootsi retseptiraamatuisse, ei paku ta ometi ühtegi spetsiifilist rahvustoitu — iga lõunasöök on inspireeritud emotsioonidest. Merrit lihtsalt armastab süüa teha.

Lisaks salatitele on kolmekäigulises lõunasöögis aukohal liha — eelkõige metsloom või lammas, kuid ära pole põlatud ka siga, veist, vasikat, jänest ja lindu. Peatselt hakatakse küllastajatele pakkuma ka maheveise liha.

Kala tuleb ainult kohalike kalurite võrgust, lambaliha Uuri külast Sae talust. Eksootilisemad elukad, näiteks vähid, krevetid ja muu taoline, tuuakse loomulikult soojematest meredest. Seened ja marjad on pärit oma metsadest–aedadest, juurviljad kohalikel talunikelt.

A la Carte asemel on kodurestoranis päevapakkumine. Kui ette tellimisel selgub, et külaline on mõne toidu suhtes allergiline, siis loomulikult arvestatakse sellega.

Friikartuleid ja viinerit MerMerist ei saa, ka lastel tuleb leppida sellega, mida päevapakkumine sisaldab.

Restoran MerMer on mõeldud eelkõige neile, kellel on kombeks koos sõpradega väljas söömas käia ning kes on valmis vahetama harjumuspärase uudsete üllatuste vastu.

Üks seltskond saab restoranis veeta kolm tundi. Külastajaid oodatakse kolmapäevast pühapäevani kella 14–23. Etteteatamine on kindlasti vajalik, kuna MerMeris puudub tavapärase menüü. Kõik toidud valmistatakse eelneva kokkuleppe alusel. Värskest ja kohe.

Telefon: 5134 590, e-post: merrit@mermer.ee, koduleht: www.mermer.ee

Reinumäe enne. Foto Astrid Mägi

Reinumäe nüüd. Foto Aive Sarjas

Juminda objekt muutub Reinumäeks

Juba varakevadel algas külas hoogne ehitustegevus. Majapidamisi kõpitseti mitmel pool, hakati lausa uusigi ehitama.

Selle suve ehitusalasteks märksõnadeks on meie külas uued aiad (Siguri ja Kutlastaja), uued kasvuhooned (Vanapõllu, Kutlastaja ja Rätsepa) ning hoogne kaevamine–silumine (Reinumäe, Kutlastaja, Siguraja). Ehitatakse ka klaaskodasid (Juhana), kuure (Koerneeme) ja majakesi, mille otstarvet on niisama peale vaatamisel raske ära arvata (Keernõmme).

Kõige mastaapsem on ehitustegevus endise raketibaasi kasarmu ümbruses. Seal muutub Juminda objekt (niisuguse nimega eksisteeris maatükk koos Nõukogude sõjaväelt paranduseks saadud hoonelobudikega riigivara nimekirjas) Virve ja Rein Rajamäe pere maakoduks, millele pandud nimeks Reinumäe. Sügiseks plaanitakse mõned uued hooned katuse alla saada.

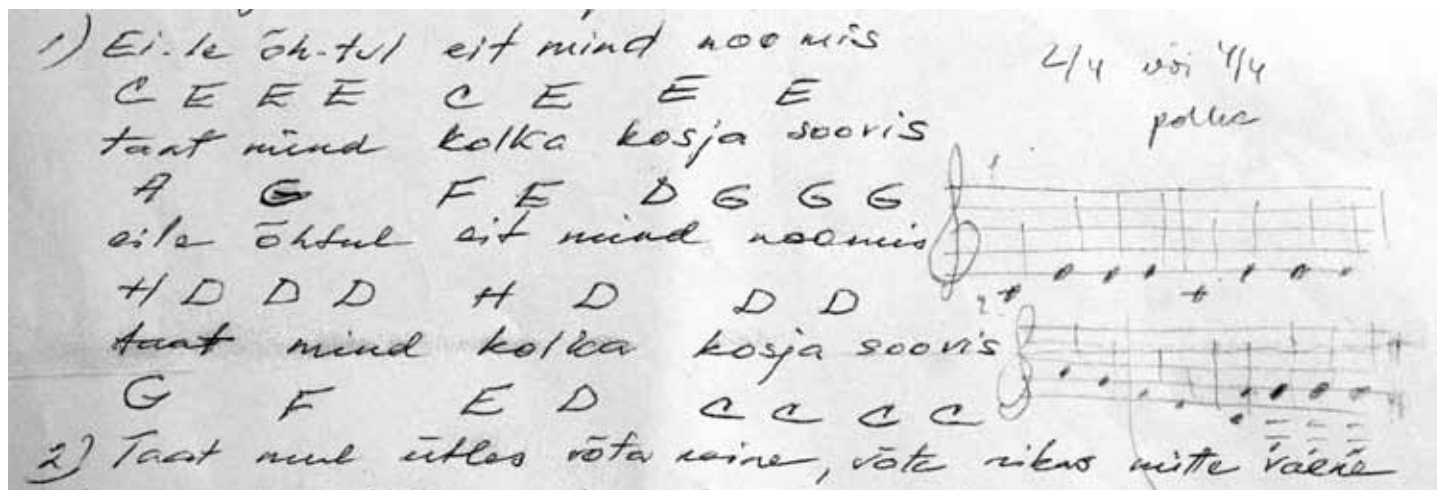
Aive Sarjas
Mäe–Tooma

1) Eile õhtul eit mind noomis
 C E E E C E E E
 Taat mind kolka kosja soovis
 A G F E D G G G
 eile õhtul eit mind noomis
 H D D D H D D D
 Taat mind kolka kosja soovis
 G F E D C C C C

2) Taat mul ütles võta naine, võta rikas mitte vaene

4/4 või 3/4
 polka

Fragment Kreete kirjast Irjale. Foto Aive Sarjas

Juminda kiigeplatsipolka

Vanemad inimesed teavad, et jaanituli oli koht, kus ikka tantsiti ja igasuguseid ringmänge mängiti. Lapsed ja noored mängisid, vanad istusid kõrval ja õpetasid. Nüüdseks on mängu-laulu komme Jumindal kahjuks unustusse vajunud. Kuid õnneks on mõned asjad kirjasõnas talletatud.

Kreete Lambot on oma kirjas Irja Aamisevale, kelle loal me kirja avaldame, meenutanud, kuidas Juminda kiigeplatsil 1930. aastatel polkat tantsiti. Ehk proovime kunagi järele, kuidas meil see polka välja tuleb?

Kreete Lambot lapsena Rätsepal.

AJALUGU

Irja kallid!

Saadan nüüd teele need salmid, mis ammu-ammu sulle lubatud.

Nii me kord kiigeplatsil polkat tantsisime. Enne ringilaul – kätest kinni, kas kurb või rõõmus, pidulik või elegeiline, ja siis järsku kõrvalt tüdrukult või poisilt „rinnust kinni“ ja polka lõbusas tujus ja vaardis. Iga salm sai kordatud. Siis jälle ringilaul kas „kaunist neiust kaljulossis“ või midagi muud ja jälle uus salm eidest ja taadist. Võib-olla, et neid ridu oli veelgi rohkem, aga ei mäleta. Seegi on 30.-aastatest.

1) Eile õhtul eit mind noomis

Taat mind Kolka kosja soovis

Eile õhtul eit mind noomis

Taat mind Kolka kosja soovis

2) Taat mulle ütles võta naine, võta rikas mitte vaene

3) Eit mul ütles pole vaja, äkki võid sa teha maja

4) Oot' oot' oot' oot' las mind minna, Kolga Randa naisevalda

5) Sealt ma omal naise võtan, teised neiud maha jätan

6) Võtan naise Jumindalt, säält saab silku odavalt

7) Minu naine nii kui nuku, ei ta silgutünni kukku

8) Kui need kilgid seda kuulsid, laulukoori asutasid

9) Laulsid nii et ahi kõikus, taat oli eide juures koikus

10) Taat see kukkus koikust maha, jalg jäi eide kaela taha

11) Eit see karjus ai-ai-ai, mis minu kaela taha jäi!

Muud muusikat meil varem ei olnud, laulsime ise omal viisil!

“Äiga“ nüüd Luddol rinnust kinni ja lase polkat nii et ahi kõikub.

Ära aga põlvedele liiga tee.

Kõike head. Kalli-kalli

Kreete

Kuidas Kolga valla mehed Venemaal Simititsa asunduse rajasid, 1. osa

Ajaleht Sõnumitooja avaldas 1998. aastal järjejutuna läbi seitsme lehenumbri koos vanematega 1884. aastal Kolga vallast välja rännanud Peeter Odenbergi mälestused Venemaale Peterburi kubermangu mineku põhjustest, Simititsa asunduse rajamisest ja selle hilisemast hävitamisest. Käsikirja andis toimetusele Vihasoos elav kodu-uurija Lembit Arulo, kes sai selle toona ligi viiskümmend aastat tagasi autorilt endalt.

Külajutud avaldab järjejutu Sõnumitooja toimetuse loal uuesti. Sest ka mitmed meie küla pered läksid tol ajal Simititsasse. Oma pere lugu teatakse vähem või rohkem ikka, aga sageli ei mäletata tausta. Peeter Odenbergi mälestustes on kogu ümberasumise protsess kenasti kirjas.

Peeter Odenbergi tütar Emma Takis on Internetiajakirjas Põlvnemislugu väitnud, et Sõnumitoojas avaldatud järjejuttu on sattunud paarkümmend viga. Külajuttude toimetus püüdis Emma Takisega ühendust saada, kuid kahjuks see ei õnnestunud. Loodetavasti saame temaga vestelda lähitulevikus.

Lembit Arulo kohtus Peeter Odenbergiga 18–19-aastase noormehena: „Ta oli siis ligi üheksakümneaastane auväärne vanahärra. Ta oli läbi teinud asumised ja vangilaagrid ning tuli pärast Venemaalt tagasitulekut külla oma Vihasoo sugulastele Ojaveskitele ehk endistele Mühlbachidele. Mina olin käinud aastaid karja- ja tööpoisina seal talus tööl. Ka pärast seda, kui läksin Tallinnasse õppima ja tööle, olin suviti neil abis.“

Lembit Arulo meenutab, et Peeter Odenberg ütles: „Tegeled pillimänguga ja sõidad ringi, aga tee ka midagi tõsist, tee märkmeid.“ Vanahärra soovitas teha märkmeid ka enda kirjutatud mälestuste kohta.

Kodu-uurija mäletab, et Peeter Odenberg oli haritud mees, kes aitas igati kaasa Simititsa asunduse elanike elujärje edendamisele: „Tal oli Simititsa läheduses paiknevas linnakeses põllutööriistade kauplus. Ta abistas Simititsa inimesi, andis neile nõu. Ta oli paljude sealsete organisatsioonide juhtkonna hulgas.“

Kolga valla elanike väljarännet Peterburi kubermangu Jamburgi kreisi Isjesehi valda Simititsa mõisa iseloomustab Lembit Arulo kui üht traagilist

seika Põhja-Eesti rahva ajaloos — kuidas visaduse ja ränkraske tööga saadi Venemaal rikkaks ja kuidas seepärast saadeti nad lõpuks külast välja Siberisse sõna otseses mõttes kuuse alla onni elama.

Minu kõige armsam ja kallim kaugel — Eestimaa!

Olen nüüd vana ja pödur mees. Mu käed värisevad, silmad ei näe hästi. Olen ilmas palju käinud ja mända näinud. Olen elanud Siberis, Kaukasuses, Kesk-Venemaal, põhjakubermangudes ja ka Eestis. Olen kaks korda abiellunud ja jätnud kaks perekonda järeltulijaid. Kirjutan oma elu lõpul sulle, minu hingeliste tunnete kõige armsam ja kallim — mu Eestimaa. Palun silmaveega andeks, et ma sind kaks korda maha jätnud olen, olgugi olude sunnil!

Minu süda lõpetab tuksumise ja lähen vastu kaduvusele, kuid mu viimane mõtlemine on siiski ainult sulle. Sulle tahaks veel laulda, elada ja surra ka — sa kaunis piiga Läänemere koidu kaldal, keda nimetatakse Eestiks. Jää kestma, sa Kalevite kange rahvas, Eesti rahvas! Sa oled seda väärt.

Seda tunnistab ka Simititsa Eesti asunduse ajalugu, millega ma allpool lugejat lähemalt tutvustada tahan. Simititsa

AJALUGU

asundus paiknes Peterburi kubermangus Jamburgi kreisis Iljesehi vallas. Tema ajalugu on sarnane pea kõigile Eesti asunduste ajalugudele Venemaal.

*Nende piina pigistused,
nende valu vaigistused,
kui ka muistsed kallid mälestused
kostku meile kustumata.*

Jah, kostku meile kustumata.

*1945. a Tutajevo linnas
Peeter Odenberg*

See oli umbes 75 aastat tagasi, aastal 1883, kui Kuusalu kihelkonna Kolga valla mõned mehed õhtu videvikus ükshaaval hiilisivad Uuri külla, Miku tallu, et seal salakoosolekut pidada. Istuti pooleldi pimedas, suitsetati ja räägiti tasa. Kui enam uusi juurdetulijaid ei ilmunud, pandi valvur välja ja asuti asja arutama. Keegi ei teadnud, mispärast salajaselt oli kokku kutsutud ehk kes kokkukutsuja oli.

Üks talumees võttis paberipoogna ja ajalehe ning teatas: „Selle paberipoogna peale on üles märgitud põhjus, mispärast meie siia kokku tulnud oleme ja selle ajalehe veerule on tõendus selle kokkutuleku asjalikkuse üle. Enne, kui ma siis teile midagi ette loen, peate andma töötuse, et keegi sellest mitte ühelegi hingele midagi ei räägi, mis meie siin täna arutame ja otsustame. Isegi oma naisele mitte, enne kui mõni järgmine koosolek sarnase otsuse teeb ja oma luba selleks annab. Kõige rohkem tuleb selle eest hoolitseda, et kirikuõpetaja (tolleaegne pastor Kentmann, kes Ristrahva Pühapäevalehte välja andis) ja krahv Stenbock (Rootsi päritoluga) sellest vähematki teada ei saaks. Kes teist nõustub sarnast töötust andma ja seda pidama, kinnitagu seda oma parema käe kolme sõrme ülestõstmisega. Teisi palun sellest talust lahkuda. Ja kui keegi oma töötust ei pea ning teised tema läbi kannatada saavad, siis võib see tema elule kardetavaks saada. Mõelge selle üle järele.“

Muidugi andis kõik koosolijad oma

sellekohase lubaduse ja töötuse, millele järgnes ettelugemine ja selgituste andmine.

Mina tahan nüüd lugejale paremaks arusaamiseks teisest kohast peale hakata ja pärast jälle selle koosoleku ja tema tagajärgede juurde uuesti tagasi tulla.

See oli vististi aastal 1882, kui Harju maakonnas asuv Kolga majoraatmõisa selleaegne omanik krahv Stenbock, kes oma perekonnaga harilikult ikka välismaal elas, enam ei suutnud sissetulekuid väljaminekutega tasakaalus pidada. Olgugi, et tal oli kasutada viie mõisa sissetulek, viie valla talupojad maksid renti, oli mitu viina- ja õlle- ja telliskivivabrikut, ja peale selle oli laevade osanik.

Seda kõike oli veel vähe ja ta oli sunnitud Eestisse sõitma, et oma nõuandjatega sissetulekute suurendamise üle aru pidada, sest võlausaldajad käisid nii õelda väga talle vaesekesele kaela peale. Krahvi arvamine oli, et omal ajal talupoegadele maa mõõtmine ja hindamine õige pole olnud. Tema kuulnud, et mitmel tema valla talupojal on raha linnas pangas hoiul. Samas, kui tema ei suuda oma võlgasid ära maksta ja protsentide maksmine teeb raskusi. Arvamisega, et sarnane mitteõiglase olukord likvideerida tuleb, ühinesid ka teised koosolijad.

Uue korra jaluleseadmiseks kutsuti kohale Liivimaa rüütelkonna vannutatud maamõõtja Buschmann (eestlane), kellele krahv lubas õiglase töö tasuks peale hariliku palga kahe aasta jooksul 10% sellest summast, mille võrra valdadel saadav rendimaksu sissetulekute summa suurenes.

Muidugi oli Buschmann sellega nõus ja uus maamõõtmine algas. Selle läbiviimiseks olid valla talude rentnikud kohustatud hobuseid ja mehi andma (tasuta muidugi).

Minu isa oli sepp ja töötas juba kauemat aega krahvi viina- ja õllefabrikutes katelsepana või lukksepana. Ema pidas kodus talu, kus oli ka sepapada, milles isa vabal ajal töötas. Olin sel ajal kümne aastane poisike ja mäletan väga hästi, et paja juures kasvasid suured ja väga jämedad kuused. Nende all olevas liivaaugus käisin mängimas ka siis, kui maamõõtjad meile jõudsid.

Uus talu piir aeti paja juurest läbi nii, et sepapada jäi võõra maa sisse ja siht läks üle aida nii, et aida õlgkatusele löödi piirivardad sisse. Pool õunaaiast jäi väljaspoole talu piirid.

Et isa energiliselt sarnase tegevuse vastu protesteeris, siis ütles Buschmann: „Klaukse Ludvil on suur suu ja suur kõht ega tema saa millalgi täis.“

Meie talu nimetati Suur Klaukse. Kõrval oli veel teine talu, mida nimetati Väike Klaukseks. Arvatavasti olid nad varem üks talu.

Viimaks aeti uus siht siiski mõni süld kaugemale ja hooned kõik jäid terveks ja talukoha piiride sisse. Õunaaiast aga läks ikka osa ära Väike Klaukse külge. Lõpptulemusena läksid kohe küljest pooled põllud, heinamaast läks ära peaaegu kõik. Jäi ainult natuke ojaäärset heinamaad, mis oli otse maja taga. Endist karjamaad ei jäänud üldse. Loomi lubati karjatada mõisa metsas.

Sellise tegevuse üle läks isa mõisa krahvile kaebama. Krahv polnud sõitnud välismaale tagasi, vaid ootas mõisas maamõõtmise esialgseid tulemusi. Temale kui krahvi kauaaegsele ausale töölisle tehakse ülekohut. Tagajärg oli see, et kuskilt kaugelt tükk sooheinamaad juurde mõõdeti. See tükk oli nii vesine, et heina tuli vee seest niita ja kuivatamiseks kuivale kohale välja vedada. Sellel heinamaal, mis koha küljest ära läks, oli kaks heinaladu peal. Nende eest mingit tasu ei makstud, sest puud olivad ju mõisa metsast raiutud. Isa, kes seal ajal oli kiriku võõrmünder, käis ka õpetajat tellimas, et see krahvi ees valarahva kasuks räägiks ja Buschmanni omavoli vabandaks.

Õpetaja ütelnud: „Armas hing issand, Jumala teed on imelikud, kui ta tuleb oma rahvast katsuma ja teda tema usus kinnitama. Kas sa ei tea, et ilma Jumala tahtmata juuksekarvagi peast ei kuku?“

Isa ütelnud, et seda juttu rääkige oma pühapäevalehes ja võttis enda võõrmündri ametist lahti. Nii ei saanud abi kusagilt.

Ja kui nüüd uus rendileping kätte anti, siis selgus, et talurenti oli tõstetud poole suuremaks, kuigi maad olid poole vähem. Nii tükeldati kõik talud ja uutele juurdetehtud kohtadele leidus maasoovijaid isegi kaugematest valdadest.

Sarnane olukord pani mehi tõsiselt mõtlema. Seni oli ikkagi jõutud ots otsaga kokku saada ja nii mõnelgi oli võimalikuks saanud suure töö, püüdmise, vaeva ning kokkuhoidmisega panna mõned rublad mustade päevade jaoks pankra hoiule või sukasäärde tagavaraks. Nüüd tuli aga kas kohalt lahkuda või korjatud kopikad järk-järgult välja

tuua ja rendi näol mõisa kontorisse ära anda.

Nii tõusiski väljarändamine päevakorda. Seda aga polnud kerge teostada, sest et krahv sellega nõus polnud ja mõisavalitsus passe välja ei tahtnud anda. Mõned mehed olid siiski, tuues ette mitmesuguseid põhjuseid, venekeelsed passid kätte saanud. Need olid maksvad kogu Vene riigis. Tavaliselt anti ainult eestikeelsed nn kohaotsimise passid, millega oli võimalik minna vaid teise valda. Sellega oli seletatav ettevaatuse vajadus, mida Uri külas Miku talus tarvilikuks peeti, kui väljarändamise plaan ette loeti. Korraldati nii, et suurem hulk rahvast võtaks kuskil Venemaal mingisuguse maa-ala rendile ehk koguni ostaksid ära. Omal jõul tuleks seal ülal pidada kooli, kus oleks võimalik haridust omandada ja eesti meel saaks alal hoitud. Kooli peeti tähtsaks, sest väljarändamine mõne rahva hulka oli juba oma halba külge avaldanud.

Kavandatut tuli võimalikult salaja teoks teha, et „saksad“ sellest teada ei saaks. Need oleksid kohe abinõusid leidnud selle liikumise nurjaajamiseks. Et see kavatsus reaalne ja teostatav oli, selle tõenduseks loeti ajalehest ette kuulutus, kus keegi Põdra nimeline mees Narvas Venemaa mõisnike maid ja mõisaid müüa ja rendile anda pakkus ning soovijatele oma jõu ja nõuga abiks olla lubas.

Nii valitigi sellel koosolekul 4 meest, kes Laksi Tõnise moodi läkitati maad kuulama. Need neli meest olid Ludvig Odenberg, tema väimees Juhan Lindvest, Mart Wollmann ja Käsper Domberg. Korjati raha kokku ja anti volitus Narvast Põder, kui vaja, keelemeheks palgata. Kolga mehed ise ei osanud ühtki venekeelset sõna. Viieandaks kutsuti kaasa Mart Wollmanni naisevend Einson, väljateeninud soldat, kes vene keelest juba midagi aru sai ja ise ka mõned sõna purssis. Tema võeti selleks, et Põderit kontrollida, et kas ta ka meeste jutu „sakstele“ õigesti ümber paneb ja ümberpöördukt.

Nii sõitsidki siis viis meest salaja Kolga vallast välja, hoolimata, et ainult kahel neist olid venekeelsed passid. Teistel olid eestikeelsed kohakuulamise passid.

Narvas soovitas Põder meestele osta või rentida Jamburgi kreisis olev Uteschenije mõis, sest see oli piirile kõige lähemal. Ta oli nõus meestega ühes sõitma, et mõisa näidata. Sõideti siis

raudteega Moloskovitsa vaksali ja sealt 25 versta alla mere poole. Seda mindi kas jala või hobusega, ei tea.

Mõisas oli tore mitmekordne telliskivist ja punaseks värvitud härrastemaja kaunis suure jõe kaldal, kus oli ka vesiveski. Mõisas olid paekivist karjalaudad, rehi ja muud kõrvalhooned, kuid ma oli madal, vesine ja lehtpuu metsa all. See mets ei kõlvanud ehitusmaterjaliks. Kõrgemat põllumaad oli vähe ja meeste head lootused varisesid kokku.

Põdral leidus aga siiski hea nõu. Ta teatas, et raudteele lähemale suure Narva–Peterburi maantee ääres, versta 6–7 sealtsamast, oli veel üks mõis, kus maa kõrgem, põldu rohkem ja hea ehitusmets. Omanik tahtis seda müüa, aga seal oli rentnik sees. Küsitav oli, kas ta nõustub rendi kontrahi lõpetama. Et selle nn. Simititsa (varem vististi Sini-metsa nime kandnud) mõisa vaatamine tagasi minnes suurt kõverust ei teinud, siis mindigi sinna.

Kohale jõudnud, mindi esmalt seisma jäetud vana viinavabriku hoonesse, sest et see asus maanteele kõige lähemal. Sealt leiti eest eesti perekond. Rõõmustati, paluti juua ja hakati mõisa elu–olu järele lähemalt järele pärima.

Perenaisele tundusid mehed, „leivakotid kaenlus“, väga kahtlased ja ta hakkas omakorda pärima: „Mis mehed, kust tulnud, milleks?“. Mehed olid sunnitud rändamise plaanist rääkima. Naine hakkas suure suuga naerma: „Teie ka mõned mõisa ostjad. On siin paremaidki käinud, aga kaupa pole saanud. Kas teie meestel ka nii palju raha on?“

Kuulda saanud, et mitte mõne üksiku mehega polnud tegemist, vaid terve hulk eestlasi kavatses välja rännata, teatas ta, et mõisa rentnik on eestlane. Ta lubas viia mehed tema jutule. See teade tõstis meeste meeleolu. Rentniku käest võis saada kasulikku nõu ja teateid ümbruskonna kohta.

Rentnik elas puust härrastemajas, mis oli ühekordne. Maja suurus ja toredus pani mehed imestama. Varsti ilmiski rentnik Aleksander Rossmann. Ta võttis mehed väga lahkesti vastu, kutsus sisse, pakkus sigareid ja teatas jutu sees, et ta on nõus eesti vendadele abiks olema ja ilma mingisugust tasu nõudmata rendilepingust lahti ütleva. Ta tahtis selle eest dessatini–suurust maa–ala, mis härra omal ajal mõisa küljest kaardilauas ära mänginud oli, omale päriks osta.

Rentnik saatis kupja, kes ka oli eestla-

ne, mõisat näitama. Kõigepealt jõudsid nad suure kõrge telliskivist ehitatud viljaaida juurde. Selles olid nii kõrged viljasalved, et ainult lae pealt sai sinna vila sisse lasta. Ait ise oli aga peaaegu täiesti tühi. Aida all kogu tema suurus oli neli võlvitud keldriruumi, millest kõige suuremat kutsuti viinakeldriks. Teised olid kartuli ja juurvilja hoidmiseks.

Lindvesti arvamine oli kohe: „Sellest saame endale toreda koolimaja.“

Teised mehed naersid: „Ära enne aega rõõmusta!“

Järgmine vaatamisobjekt oli suur põlukivist ehitatud viljapeksmise ruum, mille rehealune oli 25 sülda pikk ja üle 5 sülla lai. Mõlemal küljel olid vilja kuivatamiseks paekivist kahekordsete partega rehetoad, mille kohta minu isa oli ütelnud, et temale sarnane hoone väga meeldib.

Sealt mindi kivist karjalautasid vaatama. Need olid ehitatud nii, et ehitused moodustasid neljakandilise ruudu, mille keskpaigas asus küün. Osa sellest hoonest oli kahekordne, vististi heinte hoidmiseks. Wollmann arvanud, et see ehitus on rehetoast veel uhkem. Peale nende hoonete olid seal veel kahekordne paest ehitatud valitsejamaja, sepikoda, piimatuba ja muud kõrvalhooned.

Tsivkovitsa postijaama juures oli suur palkidest laudaga abimajapidamine. Mõisaomanik kindralmajor Block oli sinna jätnud 12 lehma, 8 hobust, vankrid, reed ja muud kraami. Härrastemajas olid tore mööbel, pildid ja peeglid.

Vaadati põldusid, metsi ja heinamaid, mis kõik meestele meeldisid ja meelevõttesid nii, et otsustati kohe härra juurde Peterhofi edasi sõita. Rossmann andis omalt poolt kaasa kirja ja soovitus: „Mõis meestele maha müüa.“ Kirja kirjutamise ajal jooksnud Rossmanni lapsed tuppa, proua järgnenud nendele.

Kui Pöder Peterhofis mõisa omanikule meeste mõtted üle oli andnud ja härra Rossmanni kirja läbi lugenud, võttis härra kindral neid kaunis lahkesti vastu, pakkunud sigareid ja lubanud mõisa ära müüa. Selle suurus oli 2 500 hektarit ühes majade, elava ja elutu inventariga. Küsis 45 rubla ruutdessantiinist. Kuid käskinud meestel siiski järgmisel päeval tagasi tulla lõplikku otsust saama.

Mehed otsustasid öökorterit kuulata, arvanud lõpuks, et see suutäis ehk mõis on neile siiski liiga suur. Öömajaga olnud aga täbar lugu. Kolm meest, kellel olid venekeelsed passid, võetud vastu,

teisi mitte. Viimaks leidnud Pöder kuskilt möbleeritud toad, mille omanik olnud keegi eestlane. See võtnud kõik kuus meest öömajale.

Teisel päeval andnud kindral müügi-asjus oma nõusoleku ja lubanud jaokau- pa maksmist.

Mehed söitsid koju nõu pidama, kas võimalik on nii palju soovijaid ja raha kokku koguda, et asjast midagi välja tuleks. Rong olnud puupüsi sõitjaid täis, ka pileteid enam ei müüdnud. Mehed ei tahtnud aga enam oodata ja hüpanud ilma piletitä rongile. Põdral tuli tee peal kusagil jaamas meestele piletid osta. Ja mehed jõudsid õnnelikult koju.

Nüüd algasid käigud külla ühele ja teisele, kel teati olevat raha ja soovi väljarändamiseks. Selles tulemus oli, et soovijate nimekiri ja rahasumma kasvas. Tuli pidada uus salakoosolek, mis oli aga palju raskem, sest keegi ei usaldanud seda lubada oma talus toimuda. Viimaks leiti Uuri külas talu, kus koosolek ära peeti. Rahad anti nende samade meeste kätte ja nad saadeti uuesti Põdra juurde ning Peterburi.

Narvast saatnud Pöder Peterburi telegrammi küsimusega „Kas mõis müümata?“ Järgnes vastus: „Müümata, kuid ostjaid palju.“

Mehed sõitnud aga siiski pealinna Blocki härra jutule. Ta tulnud naerdes neile vastu ning öelnud: „Praegu on minu juures Liivimaa maamõõtja Lossmann ja pakub mõisa eest 3 000 rubla rohkem kui teie käest küsisin.“

Mehed kohkunud üsna ära: „Neid maamõõtjaid on ka igal pool, neist ei saa kunagi lahti!“ Lossmann tulnud ka ise tagatoast nende jutule: „Teie ostate mitme peale ja võib-olla, et teil ka raha tõesti koos, aga ma ütlen teile suguvenna poolest, et mõisa ostmiseks on rahast üksi vähe. Mõisas on ka tarkust vaja, muidu võite kergesti oma kopikatest järsku ilma jääda. Soovitan ostmise mõtte maha jätta.“

Mehed tundnud aga rebase lamba naha sees ära ja pööranud Põdra kaudu härra poole küsimusega: „Kas neil kui esimestel ostjatel on ostuks eesõigus?“

Mehed said jaatava vastuse, kui koos tingimusega, et kui nad 3 000 rubla küsitud hinnale juurde panevad.

Vähese nõupidamise järel olnud mehed sellega nõus ja Lossmann läinud südametäiega minema.

Pärast seda küsis Pöder teenri käest, kus nende WC asub ja mehed hakkasid ükskhaaval WC vahet käima. Seda aga

panid tähele nii härra kui teener ja imestasid, et 3 000 rubla juurdeküsimine meestel kõhud lahti võttis. Õige põhjus oli aga see, et raha oli aluspükstesse ära peidetud ja toas seda sealt välja võtta ei julgetud.

Härra Block ei soovinud aga raha kodus vastu võtta, vaid mindi notari juurde, kus tehti eelleping ning järgmises maksusummad ja tähtajad määrati. Kui suur esimene sissemaksusumma oli, ei mäleta.

Ametliku asjaajamise juures nägid mehed, kui võimetud nad olid venekeele oskuse puudumise pärast. Lossmanni hoiatus tuli neile jälle meelde ja keegi neist palunud, et Pöder lubaks oma nime ka ostulepingusse sisse kirjutada. Et temal on ikka linnas oma maja ja kui Kolga mehed sisse kukuvad, siis vastutab ka tema oma varandusega. Et seda olukorda ei tekiks, siis ajab ta kui keelemees ettevaatlikumalt asju.

Pika puiklemise järele olnud Pöder viimati ka sellega nõus ja nii oli Pöder ilma kopikatki sisse maksmata ühe viiendiku mõisa omanik, aga sel ajal mehed veel sellest aru ei saanud.

Mehed olid nüüd mõisaomanikud ja isegi notar soovis oma uhkes ruumis nendele kättpidi õnne. Et meestel oli veel kaunistestki raha tasku jäänud, siis tehti Pödrale ülesandeks neid ühte pealinna paremasse restorani viia, et pealinna uhkust ja au vaadeldes elust mõnu tunda ja häid mälestusi kaasa viia.

Seda kõike kiitis Pöder heaks ja viis mehed Palkini restorani, mis oli sel ajal linna parim koht. Et juhtumisi polnud šveitserit kohal, siis pääsesid mehed takistamatult sisse ja sees võtsid teenrid neid sügavate kummardustega vastu ning palusid ikka kaugemale tulla. Mehed mõnulesid: „Kohe teine asi, justkui teavad, et oleme Venemaa mõisaomanikud.“ Korruga tehti üks suur klaasuks lahti ja mehed leidsid end olevat teise trepi kaudu uulitsale juhitud. Vot sulle Venemaa mõisnikud!

See oli esimene sissekukkumine, sest meestel olid hallid kodukootud riided seljas ja säärsaapad jalas, mis ei vastanud peene restorani nõudmistele. Mindi siis teise söögikohta ja peeti liigud ära.

Järgneb

Kivimäe Kalle küsib

Enne emadepäeva peeti Leesi Rahvamajas taas mälumängu, traditsiooniliselt oli teemaks „Eesti naine“. Küsimused koostas Kalle Prinzthal Kivimäelt. Avaldame Kalle valikul siinkohal viis küsimust. Et ka need saaksid oma mälu teravust proovida, kes rahvamajas kohal polnud. Vastused on kirjas lehe viimasel leheküljel.

- Vandeadvokaat Helmi Kaber oli esimene naine Eesti Vabariigis, kes valiti linnavolikogu juhiks. See juhtus 1934. a. Mis linn usaldas esimesena linna juhtimise õrnema soo esindajale, kas Jõhvi, Räpina, Rakvere või Tapa?
- Paljud lillesordid kannavad kuulsate inimeste nimesid. Läti gladioliaretaja Verinši loominguks on mõne aasta eest ühele gladiolisordile antud tuntud eestlanna nimi. Kelle?
- Tallinnas 2002. a toimunud Eurovisiooni lauluvõistluse finaaliiks valmis 24 Eestit tutvustavat lühifilmi. Loomulikult tutvustati ühes filmis meie koorimuusika lipulaeva — Rahvusmeeskoori. Kes oli selles filmis koori dirigendiks?
- Vilja Savisaar on Keskerakonna üks suurimaid häälekogujaid igasugustel valimistel. Esimest korda 1992. a Riigikokku kandideerides kogus ta Vilja Laanaruna siiski vaid 38 häält ja parlamenti ei pääsenud. Millise erakonna nimekirjas ta toona kandideeris?
- Kes on olnud lühim Eesti korvpallur, kes on tulnud maailmameistriks?

**Veleston OÜ annab teada,
et Kolga–Aablast saab majapidamisgaasi osta.**

21 kilogrammine balloon maksab 445 krooni.

Gaasi tellimiseks ja/või kojutoomiseks
helista tel 503 6013 või 525 5357.

**LEESI
VÄRKSTUBA**

**VALMISTAME JUST SINULE
SOBIVA KUJUNDUSE JA MÕÖTMETEGA
PUITTOOTE**

NOKITSEME:

- SISE- JA VÄLISMÖÖBLIT
- SISEKUJUNDUSDETAILE (TREPIPIIRDED)
- LEHTLAID
- LASTE MÄNGUVÄLJAKUID
- PUITMÄNGUASJU
- UKSI
- AKNAID
- JA MUID VIGUREID

KONTAKT: 524 5714 • LEESI VÄRKSTUBA

Mälumängu vastused

- Tapa (ainsana vastas õigesti Juminda võistkond).
- Anne Veski (õigesti vastasid Noor Juminda ja Vidjälä).
- Karmel Eikner (õigesti vastasid Jalgpallifännid ja Kuu-salu Kvarlett).
- Sõltumatud Kuningriiklased.
- Mai-Maret Otsa-Višnjova (174 cm).